

BERNER

En norsk slekt
i 300 år

Slektsforeningen Berner
Oslo

Slektens opprinnelse

Som stamfar for den norske slekten Berner regnes garvermester Morten Berner, begravet 24. oktober 1729. Man vet at han virket i daværende Christiania på 1680-tallet, giftet seg i Vor Frelzers kirke 6. november 1689 med salmaker Jochum Bruns datter Dorthe, kjøpte hus i Kirkegaten 13 den 23. april 1690, der han frem til sin død drev en lønnsom garveriforretning og ble en betrodd mann i samfunnet. Om dette forteller Hjalmar Berner i 1910 års slektsbok.

Bevart til våre dager finnes kjøpekontrakten for huset, videre en regnskapsbok (reskontro) for tiden 1698-1729 og portretter av Morten og Dorthe Berner, trolig malt omkring år 1720¹⁾. Dessuten finnes den utførlige protokollen bevart over ektefellenes felles skifte, som gir en god oppfatning av deres økonomiske status.

Hvor Morten Berner kom fra da han flyttet til Christiania er uklart. Ingen tradisjon herom er blitt bevart innen slekten, og ingen sikre oppgaver er blitt funnet på annet hold. Den kjente genealog, byråsjef Wilhelm Lassen (1815-1907) oppgir i sine i Riksarkivet forvarte "opptegetelser" at Morten Berner var "født i Tyskland 1642", men denne oppgave er ikke verifisert og årstallet synes å være alt for tidlig med hensyn til tidspunktet for Mortens ekteskap. At innføringene i regnskapsboken i stor utstrekning er gjort på tysk har man ansett som bekræftelse på at han var tysk, men dette er ikke noe bevis, siden det tyske språk på hans tid ofte ble brukt av håndverkere som tjente sine svenneår hos mestere i Tyskland. Forøvrig var det da for tiden temmelig alminnelig å føre bøkene på tysk, da bokføringskunsten var kommet fra Tyskland.

1) Maleriene, som viser energiske og karakteristiske ansiktstrekk, er avbildet på side 58. Nyelig er de ved Nasjonalgalleriets hjelp blitt avfotografert i farve og slektens medlemmer har hatt anledning til å bestille kopier. På Nasjonalgalleriet har man ikke funnet noe holdepunkt som angir hvem kunstneren var. Maleriene er utført av en habil fagmann. Portrettmalerier malt i Kristiania på den tid var ofte utført av kretsen omkring Hans Arbien, Eggert Munch m.fl. Portrettene er nå i 3-803 sivilingeniør Karsten Berner's eie.

Sama ongelma kuin
meillä Suomessa,
mistä esi-isä tuli?
Saksaa epäillään.

En formodning at Morten Berner er kommet til Norge fra København har sikkert meget for seg. Innen det daværende dansk-norske riket rådet nemlig nettopp på 1680-tallet en sterk motsetning mellom kongemakten og håndverkerne. Som Laurits Pedersen utførlig beskriver i sitt minneskrift ved Københavns garverlaugs 300-års jubileum ¹⁾, ville kongen kutte kraftig ned på håndverkerlaugenes privilegier, og han forbød til tider t.o.m. deres sammenkomster. Det var da naturlig at en ung mester som ville etablere egen forretning, helst søkte seg ut i den danske provinsen eller til Norge.

Av tidlige protokoller som relativt nylig er kommet til rette ²⁾ fremgår at i Københavns garverlaug på 1600-tallet fantes garvere med slektsnavnet Berner, bl.a. en Christian Berner som den 9. januar 1643 ble inntatt som lærling hos mester Jochum Doren. En generasjon senere, i 1672, ble en Morten Christensen (d.v.s. sønn til en Christen eller Christian), "født her i byen", inntatt som lærling i laug. Det er meget trolig at denne Morten er sønn av Christian Berner. Morten fikk siden svennebrev 1675 og borgerskap som garvermester 1683. Meget taler for at dette er samme Morten, som noen år senere slo seg ned i Christiania og tok opp sin fars slektsnavn Berner. Hans eldste sønn fikk også farens fornavn, Christian, i overensstemmelse med tidens navneskikk, som deretter også ble fulgt i slekten i ytterligere tre generasjoner. Ingen garver Morten Christensen er heller omnevnt i København i årene etter 1683 og ingen Morten Berner i Christiania før 1689.

Da den tidens håndverkere som regel gikk i lære ved 15-20 års alder, skulle den første kjente Christian Berner vært født tidligst ca 1623-28 og sønnen Morten tidligst ca 1652-57. Dessverre går det ikke å få dette bekreftet i kirkebøkene, ettersom det meste av kirkearkivene i København ble ødelagt ved byens brann i 1728. De få dåpsbøker som ble reddet, er blitt gjennomgått uten resultat.

1) Laurits Pedersen, Københavns Garverlaugs Bog. København 1935.

2) Københavns Stadsarkiv, Garverlavet I A, Laugsprotokoll 1635-83.